

Blagdan Svete Lucije, zaštitnice vida i staklara, krojača, kovača, pisara, tkalaca, vratarara i ratara obilježava se 13. prosinca nizom pučkih običaja koji nas uvode u predbožićno raspoloženje. Iako se sv. Nikola posebno štuje i u primorskim krajevima, u Dalmaciji i na otocima djeca su se češće darivala na blagdan Sv. Lucije, slatkišima i suhim voćem ostavljenim u čarapama ili papučama.

Inače, spomendan Svete Lucije je usred došašća, a kako joj ime dolazi od latinske riječi "lux, lucis" i znači "svjetlo", simbolizira svjetlo u zimskoj tami i navješćuje Božić, kao rođendan Svjetla. Njezino ime u prijevodu s latinskoga znači "svijetla", pa se to tumači tako da ona na neki način već naviješta veliko svjetlo božićne noći, a u Hrvatskoj se njezino ime prevodi kao Jasna, Svjetlana.

Puk je rado spominje kao navjestiteljicu boljih vremena jer iza njezina spomendana dani su sve duži, pa se kaže i "sveta Lucija, mrak ubija". Štuje se kao zaštitnica očiju, slijepih i nevino osuđenih, a uz blagdan Sv. Lucije povezani su mnogi pučki običaji i razne pobožnosti.

Sveta Luce u Kaštilima

Blagdan Svete Lucije se na području Kaštela slavi i obilježava od davnih vremena, a ti običaji su se u nešto drugačijem obliku zadržali do današnjih dana. I u današnje doba djeca ne mogu dočekati jutro kako bi vidjela što im je Sveta Luce ostavila ispod jastuka, u podnožju kreveta, ili u novije vrijeme u obješenim čarapicama.

-U starija doba, večer užezin blagdana Svete Luce dica bi stavila malo slame ili trave u jedan kantun dvora ili balature kako bi Lucin tovarčić ima šta jist dok ona dici meće darove ispod kušina ili na podanku od posteje. Većina dice od velike radosti i iščekivanja ne bi ni tila zaspao kako bi po noći u odsjaju petrolejke mogli vidit Svetu Lucu kako se provlači kroz ključanicu i ostavlja poklone. Nakon nikoga vrimenta, i u niko doba noći, više ne bi oči mogli držati otvorene, pa bi od pustoga umora zaspali, a kad bi se ujutro, kad bi prve zrake sunca ušle kroz škure probudili, najprije bi se mašili ispod kušina i na podanak kreveta, di bi našli suve smokve, suvice, orije, bajame i koju mandarinu oli naranču, i druge sitne darove

kjih u starije vrime nije bilo za bacat ka danas. Oni koji bi svetici ostavili bičvicu da je napuni, ujutro bi, širon otvoreni očiju i bosu nog trčali do ostavljeni bičvica, za vidit jema li čako u njiman. A uvek bi se ništo našlo., saznajemo od starijih Kaštelana.

U današnje doba Sveta Lucija darove ostavlja u vidu bombona i čokoladica, ali se uvijek tu nađe i poneki plod iz prirode kao što je npr. naranča ili mandarina.

Pšenica-simbol života, njenim se zelenilom priziva plodnost, blagostanje i obilje

I u Kaštelima se, kao i u svim krajevima Hrvatske na blagdan Sv. Lucije sijala pšenica, koja je simbol života, i žetve u katolika, a njenim se zelenilom prizivala plodnost,

blagostanje i obilje u nadolazećoj godini. Tradicija sijanja božićnog žita u tanjurima ili drugim prikladnim posudama očuvala se i do danas, a pšenica u sredini svečano postavljenog stola u blagdansko vrijeme u starijih budi uspomene na neke davne prošle Božiće.

Narasila se pšenica vezuje crvenom trakom, a od Hrvatskog narodnog preporoda hrvatskom trobojnicom. Inače, traka je ukućane trebala zaštititi od uroka, a posuda sa pšenicom stavljala se ranije u kut sobe, a u današnja vremena na stol ili pod bor. U sredinu božićne pšenice stavljala se svijeća kao simbol Božićne svjetlosti, a uobičajeno vjerovanje bilo je da će visina koju pšenica dosegne do Božića pretkazati i urod sljedeće godine.

Običaj sijanja pšenice vezan je uz bijeg Svete Obitelji. Bogorodica je, naime, bježeći pred Herodovim vojnicima, kaže legenda, zamolila težaka koji je na svojoj njivi sijao pšenicu da kaže progoniteljima kako su tim putem prošli u vrijeme kad je sijao. Kad su progonitelji stigli, pšenica je čudesno izrasla, zbog čega su odustali od daljnje potjere.

Običaji u Hrvatskoj na blagdan svete Lucije

Od Lucije do Božića je 12 dana pa se, prema "brojanicama", može predvidjeti vrijeme svakoga mjeseca sljedeće godine.

Neudane djevojke, kako bi saznale hoće li se sljedeće godine udati, i za koga, na dan sv. Lucije ispisuju 11 papirića s imenima momaka koje priželjkuju, a jedan ostaje prazan. Papirići se potom preklope i zalijepe, svaki dan se spali po jedan, a ime momka na posljednjem papiru ime je njezina budućega muža. Ako ostane prazan papirić, ništa od udaje u dolazećoj godini.

Na Sv. Luciju izbjegavaju se svi poslovi s iglom, jer se vjeruje da bi moljci mogli oštetiti rad ili da bi se tako mogle "zašiti" oči.

Npr. na otoku Zlarinu, čak i u naše dane, vlada slijedeći ugodaj Sv. Lucije:

"Uvečer pred Svetu Luciju djeca bi, odlazeći na spavanje, stavila pod jastuk čarape, jer su očekivala da im sveta Luce stavi darove. U čarapi bi osvanula šibica, a dobra djeca bi dobila i suhih smokava, bajama, oraha, jabuka, eventualno i kupovnih slatkiša. Ujutro su djeca jedna drugom pokazivala što su dobila."

U Novalji na Pagu na dan sv. Lucije djeca i stare sirote išli bi toga dana od kuće do kuće dovikujući: "Dajte mi za Svetu Lucu, vami će Bog i Sveta Luce," a ukućani bi tada darivali. U Marceljima pokraj Kastva kaže se: "Sveta Luce, žarko sunce."

Sveta je Lucija darivala marljive djevojke u ručnom radu, a one lijene plašila žarom koji je nosila na tanjuru. Na Sv. Luciju nije se smjelo peći kruha već tanka pogača od kukuruznog brašna, a od dana Sv. Lucije svaki dan ima osobitu moć.

Sveta Luce, žarko sunce

U kontekstu europskih narodnih običaja, Sveta Lucija zauzima svakako značajno mjesto, ovo osobito u Šveđana. U Hrvata kult Svete Lucije zadržao se u nekim djelovima Hrvatske, no po uzoru na europski romanski jug gdje se u tisućama crkava ljudi bolesnih očiju mole svetici, sicilijanskoj djevici iz Sirakuze, zaštitnici vida, krojača i kovača.

Prema legendi iz 6. stoljeća, ona je mučenički umrla 304. godine kad je u Cataniji na grobu svete Agate tražila lijek za svoju teško bolesnu majku. Prezrela je poganskog prosca i oprla se tjeranju u javnu kuću. Lomača i goruće ulje ne bjehu joj naudili pa joj krvnik probode grlo mačem; zato je često i prikazuju probodena grla.

Po drugoj pak legendi sama si je iskopala oči i poslala ih onom neželjenom proscu, a Marija ju je zauzvrat obdarila ljepšim očima. Zato je umjetnici prikazuju kao nebesku iscjeliteljicu očiju, s pliticom, očima i često nožem. Takvu je nalazimo i u našim narodnim običajima. Njezini štovatelji proširili su se po Siciliji iza V stoljeća, a običaj štovanja Svete Lucije prenesen je i na naša područja.